PROBLEMA PRACTICUM,

AN

ACHORUM INSITIO, MITANDO VARIOLARUM INSITIONEM, RO CURANDIS PUERITIÆ MORBIS REBELLIBUS TUTO TENTARI POSSIT:

CONSENSU AMPLISSIMI SENATUS

ET

GRATIOSÆ EACULTATIS MEDICÆ,

PRO LOCO

IN EIS LEGITIME CAPESSENDO,

PROPONIT,

ERDINANDUS CHRISTOPH. OETINGER,

EDICINÆ DOCTOR, HACTENUS PROF. PUBLICUS EXTRAORDINARIUS, ILLUSTR. STIPEND. DUC. THEOLOG. QUOD HEIC FLORET ET SEMINARII BEBENHUSANI MEDICUS, CIVITATIS TUBINGENSIS EJUSDEMQUE ET BEBENHUSANÆ PRÆFECTURÆ PHYSICUS ORDINARIUS.

RESPONDENTE

SAMUELE THEOPHILO GMELIN,

Med. Cand. Tubingenſi.

Ad Diem XXIX. Martii MDCCLXII.

TUBINGÆ TYPIS BAUHOF- & FRANCKII.

Conſtans & vulgi & practicorum obſervatio eſt, pueros puellasque Achoribus laborantes, ab aliis quam plurimis morbis, hujus ætatis ſubjecta divexantibus, vivere immunes. Hinc in communi vita ſæpius ex ore feminarum elabi audimus votum: Utinam infans laboraret Achoribus! Utinam ipſius caput quocunque artificio ad Achores poſſemus diſponere! Nec deſunt Practici, qui idem votum foventes varia emplaſtra, folia Betæ, vel Sinapismos raſæ capitis regioni imponunt vel caput inficiendum mitrâ ab impuro ſubjecto infectâ tegi ſuadent, ſed ſua ſpe plurimum fruſtrati.

II. Sæpius inde miratus ſum, neminem adhuc, ſeculo præſente, quo medici, qui alias morbis mederi conſueverunt, curioſo experimentorum ſtimulo in morbis producendis occupantur, vel morbis, non ut olim medicamentis, morbos curare ſatagunt, Achorum tentaſſe inſitionem artificialem, cum jam eodem modo variolarum inſitionem imitantibus luem vaccarum propagare, imo inoculare ſcabiem nonnullis placuerit, & feliciter ceſſerit.

III. Nolui primus eſſe, qui in experimentum curioſus alieno periculo ſapiat, neque tamen indignam judicavi quæſtionem, quæ Problematis inſtar hac occaſione proponeretur, ut circa hanc materiam forte oritura dubia prius in cathedra diſcutiantur, quam in praxi experimentum inſtituatur.

 §. IV.

IV. Nullo interea occœcatus præjudicio, ſcrutinium problematis, An inſitio Achorum poſſibilis, tuta, & curandis pueritiæ morbis alias rebellibus par ſit? adgrediar, & veritatis ſtudioſus, quæ in utramque partem dicenda videbuntur, ingenue profiteri conabor.

V. Achores dicuntur illa ulcera ſuperficialia, capitis partem capillatam in infantili & puerili ætate defœdantia, quæ humidis partibus maximam partem aere & calore naturali diſſipatis, abeunt in cruſtas ſiccas, nullum dolorem, vix pruritum excitantes: quæ ulcera porro neque faciem vel aliam partem ſimul occupant, neque cruſtas ſquamoſas ex fundo fere ſicco relicto recrudeſcentes, neque albas, neque ceræ inſtar flavas formant, nullo alio morboſo ſymptomate ſtipata ſunt, ſed ſubjecta, quorum capita illis laborant, vegetiora quoad reliquas ſanitatis circumſtantias relinquunt.

VI. Ulcera ſcilicet capitis diſtinguuntur in maligna & benigna; differunt pruritu, ſiccitate, affectæ cutis capillatæ intumeſcentia & majore craſſitie, fœtore, colore, albo, cinereo, flavo, nigro, quibus diſtinguuntur ſpecies malignæ, accedentibus præſertim pallore faciei, macie, oculis concavis & virium dejectione, cum benignæ ſpecies, præterquam quod ſint humidæ, careant his ſemper de malignitate & intrinſeca humorum corruptela ſuſpectis ſymptomatibus.

VII. Cum itaque multum referat diſtinguere has ſpecies, ne, ſi forte periculum facere alicui placeret, fermentum propagationis per inſitionem ſumatur ab aliquo ſubjecto, maligna ſpecie infecto, ſingulas harum exulcerationum ſuperficialium ſpecies nominetenus percurrere expediet.

VIII Præter Achores ſuperius deſcriptos §. V. ad benignas ſpecies pertinet Cruſta lactea, quæ præſertim tribus ſignis pathognomonicis differt 1. Quod faciei diverſa loca occupet; 2. quod albicet, 3. quod lactantibus ſolum familiaris ſit, nec unquam ad puerilem ætatem duret, indeque ex lactis vel abundantia, vel ſi minus ſimplex ſit, qualitate, oriatur & ad malignitatis quendam gradum aſcendat.

IX. Ad

IX. Ad malignas vero refertur: Tinea, illa ulcerum malignorum capitis ſpecies, quæ cutem capillatam, craſſitie quadam præternaturali hinc inde diſtinctam, in profundum & latum depaſcit, inſtar tineæ veſtes erodentis, fœtore comite; pueros vehementi pruritu vexat, pro gradu malignitatis capillorum radices erodit, ſiccasque diverſicolores format cruſtas.

X. Refertur porro Favus, illa ulcerum malignorum capitis ſpecies, in qua ſub ſquamis, colore & ſubpingui attactu ceram flavam æmulantibus, ſiccioribus inveniuntur pori majores, profunde penetrantes, materiâ melli æmula madentes.

XI. Referuntur huc ulterius Impetiginum ſpecies, quæ diſtinguuntur ab autoribus in Impetiginem Celſi & Plinii. Celſi Impetigo, quæ ſpecies Lepræ eſt & diverſos habet gradus inde facile cognoſcitur, quod habeat cruſtas corticibus quernis vel magis vel minus ſimiles, & varia loca corporis ſimul, rariſſime & ſolum in ſummo gradu capitis capillatam partem afficiat.

XII. Impetigo Plinii vero ea eſt ſpecies, quam in vernacula adpellamus *den Haarwurm*, ideo quod in locis reſideat ſolum, in quibus provenire ſolent crines, maxime in mento: eſt modo ſiccior modo humidior, format calloſas in cute durities, in excoriationes & tandem eſcharas ſiccas deſinentes, ſerpit longe lateque, & ſi confricatur, ſerum acre paucum manat. Si ipſa hæc ſpecies capitis capillatam partem occupet, dicitur, *der Erbgrind*, Scabies hæreditaria capitis.

XIII. Talpam, Porriginem ſeu Furfurationem, Ophiaſin, affectus in cute capillata occurrentes, taceo, cum non facile confundi cum Achoribus poſſint, ſimulque dicta ſufficiant eruendis veris characteribus, quibus Achores ab aliis malignis & ſordidis capitis ulceribus ſuperficialibus diſtinguuntur, & quos nunc colligere & penitius determinare inſtituti ratio poſcit.

XIV. Achores itaque 1. ſunt ulcera ſuperficialia non profunda, nec totam cutis capillatæ internam ſubſtantiam ſubvertentia & foraminibus perforantia.

2. Illi ſaltem ætatis termino vere congruus ſunt morbus, qui circumſcribitur a fine lactationis & pueritiæ.

3. Ulcerationes hæ ſunt humidiores.

4. In eſcharas abeunt caloris naturalis & aeris adjutu in ſuperficie ſiccas, neque albo neque nimis flavo, neque cinereo, nigro, rubro colore ſuſpectas, ſed in medium inter album & flavum vergentes.

5. In ſola capillata capitis parte reſident, nec tamen

6. Capillorum radices erodunt, eorumque defluvium cauſantur.

7. Nullum dolorem habent comitem, ſed leniſſime ſaltem pruriunt.

8. Odore quidem non carent, ſed tamen non inſignem ſpargunt fœtorem, uti ſpecies aliæ, ex ſpecifica corruptione malignæ.

9. In ſimplicibus Achoribus non pallet facies, oculi non ſunt concavi, non emaciatur neque languet corpus, multo minus vel venereæ vel ſcorbuticæ complicationis ſignum adparet, ſed potius

10. Viget corpus per omnes functionum tam vitalium quam naturalium & animalium, huic ætati convenientium ſpecies.

XV. Hæc eſt facies ulcerum capitis vere benignorum, quæ nomine Achorum plurimis practicis ab aliis diſtinguere placuit. Sed uti raro in praxi occurrunt morbi ſimplices, omnis complicationis expertes, ita etiam Achores hujus indolis § XIV. non tam frequentes ſunt, uti illi, qui diverſa complicatione corrupti, varie differentes ab hac imagine monſtrant qualitates, complicationis teſtes. Sed quum ad inſitionis experimentum requireretur fermentum omnis labis alienæ expers, omnium maxime neceſſarium erat, ſimplicis ſpeciei horum ulcerum, veram ex praxi deſumtam, limitatam deſcriptionem determinare.

XVI. Ut autem eo certius de his judicare poſſimus inquirendum nobis erit in cauſſas, ut diverſitate cauſſæ cognita, poſſi-

poſſimus facilius explicare practice evenientia: his autem præmittimus merito præmittenda.

XVII. Ad omnia rite attendens, quæ in ea ætate §. XIV. 2. ſit ſubjectorum conditio, facile inveniet, ſeptem præcipua eſſe morborum hujus ætatis ſeminia, quæ ſunt: 1. Partium laxitas, infirmitas, imperfectio: 2. Humorum abundantia ad incrementum neceſſaria: 3. Circulus citatior incremento totius famulans. 4. Incrementi totius ſequelæ. 5. Evolutio partium adhuc imperfectarum, & inde dependens directio particularis humorum verſus locum evolutionis: 6. digeſtionis vegetæ neceſſitas: 7. teneritas partium indeque ſequens ſenſibilitas major.

XVIII. Noſtrum quidem non eſt, omnium morborum infantiæ & pueritiæ theoriam completam exponere; cum autem verum ſit, nullum hujus ætatis morbum ex uno ſolo ſeminiorum §. XVII. oriri, ſed plurimum aliqua concurrere, cum porro non ſolum in cauſſas Achorum ſolas, ſed etiam in nexum cum aliis hujus ætatis morbis, pro ſolvendo problemate inquirere debeamus, neceſſe erit de omnibus §. XVII. quantum ſcilicet noſtra refert, rationem reddere.

XIX. Partium laxitas, infirmitas, imperfectio, plenum dat occaſioni locum, ut facillime exoriantur decubitus, ſtaſes, ſtagnationes, inundationes.

XX. Humorum abundantia nonſolum his ipſis vitiis §. XIX. eorumque frequentiori ortui favet, ſed orta quoque pro ſublati æquilibrii ratione alit & rebellia reddere poteſt.

XXI. Circulus citatior 1. ſupponit cordis vim vegetam: hæc cum creſcat pro reſiſtentiæ gradu, motibus augendis, etiam leviſſimo impedimento exiſtente, favet, ſtaſes & impedimenta urget, hinc ſtaſin ſimplicem facile in inflammatoriam mutat: 2. pro circuli augmeuto augentur in ſtatu reſpective ſano, ſe & excretiones, auctis ſe & excretionibus, ſubjecta ſemper expoſita ſunt periculo, has impediendi, ſupprimendi.

XXII. Incrementi ipſius ſequelæ §. XVII. 4. ſunt ſe & excretiones auctæ: ſub circulo ad nutritionem partium, inter

alia,

alia neceſſario', reſolvuntur partes ſanguinis, hinc appoſitis pro incremento partium aptis ſub circulo particulis, conſumtis nobilioribus ad exercitia functionum, remanent vappidiores, recrementitiæ, reſolutæ, variæ indolis, quæ ſuam expectant eliminationem, & in hac ætate §. XIV. 2. pro incrementi naturalis perfecti & aucti progreſſus ratione, etiam progreſſus liber excretionum augeri debet neceſſario, vel hoc impedito, indubius erit vitiorum plurimorum §. XIX. ortus.

XXIII. Evolutio partium adhuc imperfectarum, §. XVII. 5. eſt quidem nutritionis & incrementi actus, attamen non ſola appoſitione particularum, circuli regularis beneficio impetrandus, ſed varie pro diverſitate evolutionis diverſus & fere ſemper humorum directionem particularem verſus locum evolutionis majorem præſupponens. Hæc directio verſus locum evolutionis, cum maximum ſit ſeminii ex ætate petendi fundamentum, requirit omnem attentionem & ſuccinctam ſui in hac tractatione explicationem,

XXIV. In neonato infante obſervamus, omnia organa & partes adeſſe, ſtructura cujusque deſtinationi apta diſtinctas, ſed non ad perfectionem illam elaboratas, ut omni functioni exquiſite exercendæ ſtatim a partu inſervire poſſint. Adeſt cerebrum, ſed ejus imperfectionem merito colligimus ex neonatorum imperfectionibus quoad ſenſus, tam externos quam internos: adſunt oculi, ſed ad viſum diſtinctum adhucdum inepti: uti nec unum capitis oſſium præſto eſt perfectum: Sed neque auditus oſſa eam, quam poſcit uſus, adepta ſunt perfectionem: adſunt gingivæ cum alveolis gelatina refertis, ſed dentibus ſenſim prodeuntibus demum perficiendæ: adſunt quidem organa digeſtionis, ſed ita tenera, ut ſaltim molliſſimis cibis digerendis ſint paria: Oſſa, muſculi, nervi adſunt, ſed mollia, tenerioris ſtructuræ, debiles: adſunt organa generationis, ſed plane quoad formam nullatenus uſui idonea.

XXV. Hæc conſiderantes animadvertimus, primis infantiæ annis fere omnes partes pari quidem paſſu majorem ſenſim incre-

incremento & uſu adipiſci perfectionem, interim tamen, uti jam in utero omnium primo maximam perfectionem & robur adeptum eſt cor, uti in annis juventutis evolvi demum ſcimus organorum generationis ad uſum perfectionem, ita in periodo, de qua loquimur §. XIV. 2. caput et contenta, plurimis nominibus adhuc imperfecta, obſervamus perfici, evolvi, ſolideſcere & ratione nutritionis, incrementi, roboris & ad functiones perfectionis, varias oriri irritationes, appoſitiones, conſolidationes, quæ vel majorem requirunt, vel admittunt, vel irritamento inevitabili augent affluxum humorum particulariter ad caput dirigendum.

XXVI. In pueritiæ annos itaque ingredimur, humorum affluxu ex adductis cauſis §. XXV. determinata jam conſuetudinis vi caput petente, & tantum abeſt, ut ceſſent rationes hunc affluxum deſiderantes, ut potius novæ accedant. Eo ſcilicet gradu, quo organa ſenſuum perfectiora evadunt, exercitium ſenſuum externorum & internorum incipit, pergit magis magisque augeri, coli, exſtimulari, urgeri, ita ut puerili ætati, qua cerebrum memoriæ præſertim exercitio fatigatur & judicium ſenſim intenditur, quotidianæ novæ irritationes ad humores eo dirigendos quaſi ſint propriæ. Uti ſcilicet ab incunabulis quotidie major ad caput requirebatur affluxus quam ad alias partes, ad organorum ipſorum imperfectiorum perfectiorem evolutionem & incrementum, ita uſu horum organorum incipiente & denique indies magis culto, aucta fluidi nervei ſecretio omnino poſcit humorum copiam, hujusque directionem ſpecialem verſus caput, circuli legibus quidem per longum tempus contrariam viſam, ſed denique practicorum obſervationibus certiſſime evictam, motus tonici adjutu poſſibilem, ex ejusque legibus pulchre explicabilem.

XXVII. His expoſitis intelligimus, cur huic ætati maxima ſit morborum frequentia: qui caput imprimis infeſtant, & in hoc ejusque confiniis fixam ſedem ſuam & domicilium habent, ut loquar verbis Illuſtr. Fr. HOFFMANNI Med. rat. ſyſt. T. II. p. 334.

XXVIII. Maxima inquam frequentia! eſſet enim contra experientiam, ſi huic ætatis periodo denegaremus frequentiam morborum primarum viarum, eorumque vel ex his ortorum vel cum his connexorum. Præterea enim quod potentiarum nocentium, huic ætati propriarum, ad ſeminia §. XVII. non pertinentium, cumulo ſuum concedere debeamus effectum, ſemper pediſſequum: e. gr. voracitati, delicatiori molliori alimenti generi, poſtea victus mutationi & ad varia inſueta tranſitui, &c. inter ſeminia jam poſui §. XVII. 6. digeſtionis vegetæ neceſſitatem, quam ſupponit incremento totius veloci neceſſaria abundantia, ad noſtros reſpectus §. XVIII. inde faciens, quod viam pandat naſcendis cruditatibus, cacochyliæ, cacochymiæ, ſtaſes, impuritates varie & ſpecifice determinantibus.

XXIX. Sed neque hujus generis ad ſtimulos inde §. XXVIII. provenientes frequens occaſio, neque irritamenta ex affluxu humorum particulari, §. XXIII. XXV. XXVI. vel excretionibus impeditis, §. XXI. XXII. neque impedimenta circuli. §. XXI. vel ipſius abundantiæ. § XX. exhauriunt ad morbos motuum, v. g. convulſiones, proclivitatem huic ætati plane peculiarem. Accedit itaque jure meritoque ipſarum partium teneriorum ſenſibilitas §. XVII. 7. quam exquiſitiſſima. Hæc enim ſola, etiam levem ſtimulum, duplo, quadruplo, centuplo majorem reddit illo, qui in majori ætate, revera centuplo major exiſtens, vel nerveas vel muſculares fibras feriens nullas convulſiones produceret.

XXX. At & hæc huic ætati propria ſeminia non omnem exhauriunt morborum infantiæ & pueritiæ differentiam. Homines ſunt infantes & pueri. Ideo non ſola ſeminia ætatis ratione exiſtentia, ſed & illa, quæ ipſis cum omnibus hominibus communia ſunt, conſiderari merentur: Temperamentum, hæreditaria diſpoſitio, conſuetudo, ſtructura corporis, mixtio humorum.

XXXI. His prælibatis ad explicandam differentiam & Aetiologiam Achorum properamus. Adeſt humorum major ad caput directio in omnibus ſubjectis hujus ætatis. §. XXV. XXVI.

xxVI. ſub evolutione, incremento, uſu partium capitis, conſumuntur nobiliores partes, vappidiores, reſolutæ ſub motu ſanguinis, requirunt ſe & excretiones auctas §, XXII. nunc humorum verſus caput directio ſpecialis, ope motus tonici §. xxVI, in remotis partibus ſtricti, fieri debet, (per leges mechanicas,) hæc motus tonici actio vero ſimul impediet excretionis liberum progreſſum in illis partibus remotis, in quibus ſtringitur tonus, (per naturam rei,) hinc excretio in parte relaxationis & affluxus aucti, (in ſtatu reſpectivæ ſanitatis,) debet eſſe duplo, triplo major, & quod ulterius conſiderandum, non omnes excretionum & ſecretionum viæ in infantibus ſunt evolutæ, (per principia anatomica,) hinc imperviis functioni idoneis organis aucta debet eſſe ſe & excretio, inde infantes majorem ſalivæ, muci narium, experiuntur ſe & excretionem, magis tranſpirant per poros capitis, plus axungiæ in auribus habent, oculos habent humidiores, illisque capilli vegetius creſcunt.

XXXII. Fac autem ſubjectum eſſe temperamenti humidioris phlegmatici, & excretiones non ſufficere humiditatum cumulo conſumendo: aut ſubjectum eſſe ſanguinis ſpiſſi, vel ex temperamenti melancholici ſuperpondio vel ex diætæ lautæ & otioſæ acceſſu, & hunc ſpiſſum ſanguinem impedire excretionum liberum progreſſum. Fac ſub ipſis diverſis evolutionibus, §. xxIII. xxIV. affluxu nimium aucto, §. xxV. circulo citatiore §. xxI. in ſubjectis tam ſenſibilibus, §. xxIx. fieri irritationem, ex hac ſpasmodicas ſtricturas, quibus impediantur neceſſe eſt excretiones pro æquilibrii rationibus requiſitæ. Fac accedere diætæ errorem, aeris ſubitanea mutatione quovis modo commiſſum, & inde capitis impediri tranſpirationem, vel morboſe ſupprimi per omnem corporis peripheriam, inde affluxum verſus caput præter naturaliter augeri, ut omnes circa locum affluxus apertæ excretionum viæ impares ſint excernendæ copiæ humorum allidentium & ſupplendis reliquæ excretionis univerſalis impeditæ defectibus. Fac infantis matrem eſſe ita negligentem, ita ab omni munditie alienam & ſordidam, ut, ſqualore & inquinamentis quotidie in

 capite

capite infantis ex copioſa exſpiratione ſe accumulantibus, pori obſtruantur, ulteriorque perſpirabilitas impediatur. Quid inde aliud orietur, quam circa excretionis vias ſtaſes, ſtagnationes, inundationes, decubitus? laxitate partium præſente §. xIx. his præſertim favente.

XXXIII. Si talis decubitus, ſtaſis, ſtagnatio, inundatio fiet (*a*) in glandulis, ſalivæ ſe & excretionis organis, orientur parotides, glandularum colli tumores. Si fiet (*b*) in oculorum tunicis, glandulis, vaſculis, orientur oculorum varii affectus. Si fiet (*c*) in tunica mucoſa Schneideri, orientur coryza catarrhoſique affectus, iique eo graviores, quo minus evoluta eſt ejus ad functionem exercendam abſoluta perfectio. Si (*d*) in aurium partibus, aurium affectus; Si (*e*) in cutis glandulis aliisque loculis, cutaneæ impuritates ejusdem loci, particularisque ſcabiei ſpecies.

XXXIV. Inde itaque intelligimus, horum affectuum facilem ortum primum, nexumque intimum. Intelligimus ſimul; cur non omnes infantes ægrotent, cum tamen in omnibus affluxus verſus caput major exiſtat. Intelligimus determinationem morbi cujusvis, §. XXXIII. ex iisdem ſeminiis & potentiis nocentibus orituri, mere pendere a caſu, concurſu ſeminiorum & potentiarum vario, varie & mechanice primam humorum directionem definiente, cogente. Sed cum problematis ſolutio poſcat Achorum præcipue ſufficientem analyſin, dictarum modo impuritatum capitis §. XXXIII. e. ſpecies & differentias ſecundum ſuas cauſſas exquiſitius nunc exponere debemus.

XXXV. Differunt impuritates in capite infantum obſervandæ primo ratione loci & temporis: Ubi ſcilicet una ſpecies in ſugentium capitibus, modo hic modo ibi diverſis locis erumpit, modo in parte nuda, modo in parte capillata, modo in ambabus: altera vero finibus cutis capillatæ ſemper circumſcribitur & ablactatis ſolum communis eſt.

XXXVI. Prior cum obſervetur ſaltem in lactantibus §. VIII. (loquor de ſpeciebus benignis ſimplicibus,) & cum periodo

periodo lactationis ceſſet ſponte, concurrens illud ſeminium, quod poſitis prioribus §. XVIII. hanc ſpeciem producit, quæ lactumen, Cruſta lactea ſalutatur, merito quæritur in lacticiniorum abundantia & conditionibus.

XXXVII. De hac non habeo quod ulterius moneam cum fere eadem de illa valeant quæ de Achoribus dicentur ratione differentiæ & ſignorum benignam indolem determinantium, neque mihi ſermo ſit de morbis aliis, quam qui a fine lactationis ad finem pueritiæ frequenter occurrunt: & ad hos pertinet poſterior ſpecies, quam Achorum nomine diſtinguunt, noſtræ ulterioris explicationis objectum.

XXXVIII. Dixi §. XXXV. hanc ſpeciem circumſcribi ſemper cutis capillatæ finibus: inde concludo ejus ſpecificans ſeminium non latere poſſe in ſanguinis impuritate univerſali, loci determinationem non admittente, & in omni corporis parte alias erumpere potente. Potius id quod ſpecificat hunc morbum, in ipſius cutis capillatæ fabrica, ſitu ejusque ceteris circumſtantiis peculiaribus latere ſuſpicor.

XXXIX. Cutis capillata cum alia quacunque integumentorum communium parte id commune habet, quod ſit ex vaſorum arterioſorum, venóſorum, lymphaticorum utriusque generis & nerveorum ultimis finibus, fibrisque tendineo muſcularibus mirabiliter compoſita tela, hinc exſpirationis inſenſibilis, inſpirationis & reſorptionis, ſenſus tactus, motus tonici, organon.

XL. Inter hujus telæ tricas obſervantur porro, 1.) meatus ampliores unctuoſi, pinguem aliquem madorem, cutis exſiccationem impedientem exhalantes, quorum multi continent materiam in eorum cavum collectam, depoſitam, ſtagnantem, diſſipatis humidioribus partibus, in paſtam ſæpe ſebaceam abeuntem. 2. Capillorum radices ſingulæ propria vagina ſæpe longa reconditæ. 3. Papillæ nerveæ, quæ depoſito ad corporis reticularis texturam involucro, ex nervearum fibrarum interna molliori ſubſtantia progerminant. 4. Vaſcula emiſſaria ſeu ductus excretorii ab ipſis infra cutem

 ſitis

ſitis glandulis miliaribus orti, totamque cutis ſubſtantiam penetrantes, & denique etiam ſub cute capillata decurrit membrana cellulofa, pinguedine plus minus referta.

XLI. Differentiæ vero cutis capillatæ in eo conſiſtunt, quod 1.) meatus illi unctuoſi, pro inungendis capillis majorem copiam pinguis illius madoris exhalent, hinc ſupponendum ſit, eſſe liberrimas vias a ſubdita membrana celluloſa. 2.) Quod cutis capillata maximam copiam radicum capillorum cum ſuis vaginis recondat. 3.) Quod pauciſſimas habeat papillas nerveas. 4.) Quod ſpiſſior ſit alia quacunque cute, 5.) Quod ſita ſit in capitis ſuperiore & poſteriore parte, expanſa ſuper oſſa capitis nondum duritiem craſſitiemque futuram adepta, ſuturis admodum laxe adhuc vel non in totum unitis. 6.) Quod ab aeris acceſſu capillorum copia munita ſit, eo ipſo vero calor continuus major, tranſpirationem augeat, humores autem ex illa exſudantes & tranſpirantes, non tam cito avolare poſſint, ut in aliis corporis regionibus, ſed longius morati, ſenſim in auram abeuntibus humidioribus partibus, majorem copiam impuritatum relinquant.

XLII. Illis §. XXXIX. XL. ponderatis liquet, oriri ex ſtructura ſola in omni cute poſſe: 1. Obſtructionem vaſculorum arterioſorum minimorum. 2. Obſtructionem vaſculorum lymphaticorum. 3. Obſtructionem glandularum miliarium earumque ductuum excretoriorum & ex his varii generis inflammationes, ſuppurationes, corruptiones, ſcirrhoſitates particulares, non ex ſanguinis corrupta indole naſcentes, ſed reſorptione ſanguini inficiendo pares.

XLIII. Hæc in omni cute poſſibilia etiam in cute capillata occurrere poſſunt, cum in omnibus illis, §. XXXIX. & XL. cutis univerſæ conditionibus conveniat; imo ibi ſæpius, in ea ætate §. XIV. 2. XXXVII, poſita ſeminiorum natura §. XIX. ad XXX., maxime directione humorum verſus caput majore §. XXV. XXVI. neceſſitate auctarum excretionum §. XX. XXI. facili acceſſu potentiarum nocentium, §. XXXII.

evenire

evenire debent, cum variæ differentiæ ſpecificæ §. XLI. his malis orituris, §. XLII. præcipue faveant.

XLIV. Facta ſcilicet, concurrentibus ſeminiis §. XVII. & potentiis nocentibus §. XXXII. modo his modo illis, ſimplice inundatione, excretorum copia §. XXXI. obſtruet millenos illos loculos, ductus, meatus, vaginulas, §. XL. & XLI. cita deſiccatione & epidermidis deſtructione producet ſimplicem furfurationem plus minus prurientem; vel longius durante affluxu, continuata excretione, humidi acceſſu, longiore mora, calore, contrahet hunc vel illum corruptionis & acrimoniæ gradum, ſtimulabit fibras nerveas, corrodet vaſcula ſubtiliſſima, extravaſationi, inflammationi viam pandet, & ſic modo hanc modo aliam impuritatum ſpeciem producet.

XLV. Facta autem per cauſſas, §. XLIII. intra vaſa ſtagnatione, ſequetur ſtaſis, hanc obſtructio, hanc inflammatio, ſuppuratio, exulceratio, quæ non ſolum diverſam corruptionis indolem, pro humorum diverſa indole ſuſcipiunt, prouti ſcil. ſtaſis facta fuerit in arterioſis vel lymphaticis vaſculis, vel glandulis, ſed etiam pro mora corruptionis majorem vel minorem acrimoniæ gradum adquirunt, prouti ſcil. diverſæ indolis vaſa, glandulas ſecum ad corruptionem diſponere, revera corrodere, & ſic compoſitæ indolis corruptionem producere poſſunt, cujus peſſimus ſemper ſtatus ille eſt, in quo pinguedo in corruptionis conſortium rapitur.

XLVI. Convincimur inde immenſam diverſitatum & ſpecierum copiam ulcerum capitis per theoretica principia diſtinctu poſſibilium enumerari, aut ſi mavis fingi poſſe, quarum in praxi diſtinctio per ſigna pathognomonica nunquam ſperanda erit. Sufficit ex conſideratione antecedentium practice augurari: (1) etiam illas ulcerum capitis ſpecies, quæ ſolam capillatam cutem obſident, eoque ipſo probabiliter nulli ſanguinis ſpecificæ infectioni vel cacochymiæ ortum debent, tamen ſatis malignas fieri poſſe ex ætatis & loci ſpecifica diſpoſitione, §. XLV. (2) Ulcera capitis, quæ alia loca quam cutem capillatam ſimul afficiunt, ortum debere vel univerſali

dyſcra-

dyſcraſiæ, §. XXXVIII. vel ex complicatione veri miasmatis maligna fieri, §. VI. XI. XIV. 9. XV. vel eſſe ſummum morbi gradum, quo reſorptione, reliqua humorum maſſa fuerit infecta. §. XLII. (3) Diſtinctionem illam in benigna & maligna ulcera capitis, non aliter eſſe interpretandam, quam quod vel pro gradu & duratione corruptionis, vel partium affectarum indole nata ſit corruptio malignæ indolis, §. XLIV. XLV. non quod malignitate ibi depoſita ſpecificata ſint ulcera. Ulcera ſcil. recentiora benigniora ſunt illis, quæ corruptione per longum tempus durante, (neglecta pectinatione,) vaſa lymphatica, glandulas miliares, vaginas capillorum, membranam cellulosam corroſerunt: Sic & ulcera ex ſtaſi in ſanguineis vaſculis enata, benigniora ſunt illis, quæ ex lymphaticorum vaſorum obſtructione orta ſunt, & hæc iterum benigniora illis, quæ ex glandularum obſtructione, & tandem peſſima, quæ ex obſtructione in membrana celluloſa enata ſunt. (4) Male itaque ſub malignis comprehendi illa, quæ non ex ſe, ſed acceſſu peregrini miasmatis maligna ſunt, quia talia per infectionem maligna, non conſideranda ſunt ut ulcera capitis, ſed ut morbus ſui generis, v. g. Lepra, Lues venerea, Scorbutus. (5) Ex his denique cum ipſorum morborum ſpeciebus collatis, Achores quos auctores pro benignis adhuc agnoſcunt ad ſummum ex ſtaſi in vaſculis ſanguineis vel lymphaticis orta naſci; in Tineam degenerare, ſi glandulæ miliares eorumque ductus excretorii ſimul afficiantur; & in Favum, ſi ad membranam adipoſam celluloſam, & pinguedinem corruptio penetret: denique ubi ſpecifica acrimonia vel dyſcraſia §. XXVIII. ſanguinis accedat, ſemper & cito Achores in ſummum Tineæ vel Favi transmigrare gradum.

XLVII. Interim nec omnis hæc theoria, cum practicis obſervationibus ad unguem cohærens, exhaurit, quod in praxi ſæpius obſervatur. Attenti ſcilicet negare non poſſunt eruptionem Achorum nonnunquam *operoſiore* congeſtionum adparatu, horripilatione in remotis a capite partibus, dolore capitis, catarrho comite fieri, alia vice febris catharrhalis & eryſipelatodes ſymptomata antecedere, quæ poſt unius vel

alterius

alterius diei decurſum deſinunt in Achorum eruptionem, vel denique quodcunque febrile negotium hunc ipſum eruptionis actum præire, hinc qui hujus obſervationis veritatem & animadvertunt & urgent, Stahliani ſyſtematis ſtrenui propugnatores, concludunt, ſubeſſe aliquid activi, certam quandam principii activi intentionem præſupponens, quod ita explicant: Plethoræ oneroſæ commotione iſtud principium ad hæmorrhagicum adparatum ſuſcipiendnm ſtimulari, impedita vero ſinceri ſanguinis excretione, catarrhoſæ congeſtionis excretionem, ſinceri ſanguinis excretionis vicariam, moliri, hac autem excernendorum cumulo minus reſpondente, ſub continuatis congeſtionis moliminibus, in extremæ cutis loculos deponere ſerum acre, ſub motibus auctis ortum; vel ſi & hujus generis adparatu, (ſcil. congeſtorio) finem aſſequi nequeat provida natura, irritatam ſemel, febriles motus inſtituere, qui ſi excretionum libero progreſſui reſtituendo impares ſint, transmigrent in novum congeſtorium laborem, reſolutas ſub febrilibus motibus partes acres in locum congruum depoſiturum.

XLVIII. Confiteor me non procul abeſſe ab eorum hypotheſi, practice in diverſis caſibus veriſſima. Sed nolim ſubſcribere ſemper ordini, multo minus loquendi modo & phraſibus, quibus ſcandalo ſunt, ceterum de veritate convictis. Idque eo minus, cum certiſſime perſuaſus ſim, omnia illa experientiæ conſentanea, explicari poſſe, relictis his loquendi formulis offendentibus. En! quæ vera ſunt circa hanc hypotheſin

XLIX. Tam facilis eſt (per experientiam) naturæ humanæ ad excretiones quascunque, vel fortuito inventas, vel nutu, vel errore artificis ipſius factas aſſuetudo, ut vel ſemel apertam viam, ac ſi idea quædam impreſſa remanſiſſet, repetat, quovis in œconomia animali oriente præternaturali irritamento, ſive ſit illud abundantia ſimplex, acrimonia, ſpiſſitudo, excretio naturalis impedita, ſive ex his compoſitum vitium.

L. Ubi itaque ſeminia ex ætate petenda §. XVII - XXIX. cum ſeminiis ex ſtructuræ & loci conditionibus §. XXXIX -

XLI. & potentiis nocentibus §. xxxII. vel quibuscunque concurrunt, mechanice primo orietur, modo explicato §. xxxI. excretio præter naturam aucta, vel hac impedita, ſtaſis morboſa, §. xxxII. xxxIII. in exulcerationem excretionum vicariam determinata, pro occaſionum concurrentium diverſitate diverſa, §. XLIV. XLV. nullius hucusque activæ (cum intentione factæ) directionis, neque quantum obſervare mihi licuit, finis hæmorrhagici particeps. Sed via ſemel inventa, parata, aſſueta, ad cujusvis irritamenti præternaturalis §. L. exiſtentiam, obſervamus adparatum motuum, pro indole irritamenti præternaturalis, §. L. temperamenti & illorum §. xxx. ſenſibilitatisque gradu §. xxIx. vel ſimpliciter congeſtoriorum vel leviter febrilium oriri, quibus quaſi cum intentione vel ex reminiſcentia viæ olim apertæ ad eundem locum congeruntur humores.

LI. Convictus ideoque largior, dicta applicando ad noſtrum thema, primam Achorum eruptionem fieri mere mechanice, ſed eandem poſtea, etiam concurſu aliorum ab Achorum mechanica fiendi neceſſitate alienorum ſeminiorum & potentiarum, ſub motibus repeti, qui molimina activa dici merenrur, per repetitas obſervationes ſimul certiſſime ſcio. Minime quidem credo, naturam humanam quaſi per Syllogismos & decretum agere, nec neceſſe eſt talibus phraſibus uti, quanquam lateat ſub ipſis veritas, quam negare nequeo.

LII. Explicet quisque quomodo voluerit, mihi ſufficit ſcire, eſſe in homine principium vivens, ad quæcunque præternaturalia irritamenta vires ſuas, quas in corpus habet, (& quidem primo ſimplice motuum præcipue vitalium augmento) intendens, & ſic quaſi ex lege nexus æterna anxie integritatem ſtatus naturalis ſervare, corruptionem avertere, moliens.

LIII. Scire mihi ſufficit, hunc inſtinctum §. LII. huc usque judicii & arbitrii neſcium, primo mechanicis ſeminiis, ex ſtructuræ, mixtionis, conſenſus partium mutui, irritabilitatis partium generalibus, loci, ætatis, ſpecialiſſimis, ſubjecti & caſus fortuiti individuis, conditionibus petendis, determinari, ſed poſtea, poſita in praxi tam clare undique patentis memoriæ vitalis veritate §. XLIX. vi ideæ relictæ, intentionem quan-

dam vel mentiri vel fovere, quæ ad urgendos priſtinos motus, ceſſantibus quoque priſtinis ſeminiis, tamdiu excitatur, quamdiu non, mechanicæ neceſſitatis vel Caſus novioris interventu, nova ad aliter agendum idea; qua prior vel ſubito vel ſenſim deletur, memoriæ vitali impreſſa fuerit.

LIV. Ut clarius exponam & ſpecialiſſime applicem hanc theſin ad experientiæ & facti hiſtoriam, non recordor ullius caſus practici, in quo molimina hæmorrhagica fuerint priora Achoribus, neque ullius, in quo non prima Achorum eruptio fuerit lenta, nullo febrili vel *operoſiore* congeſtorio adparatu obſervato: ideoque ceſſat conſequentia, quia ſæpius Achores erumpunt ſub motibus activi quid prodentibus, ergo ſemper ſunt naturæ opus, quo præmeditato, in hac ætate, ſub forma Achorum, in hunc locum, poſita cacochymia, acre deponit & eliminat, vel poſita plethora, ſanguinem in ſerum convertit & vicaria excretione id quod nimium eſt imminuit.

LV. Potius ſecundo pro determinatione ſeminiorum ætatis §. XVII. & potentiarum nocentium §. XXXIII. in hoc vel alio ſubjecto infantili, oritur vel hic vel ille caſuum §. XXXIII. allatorum, ſine ulla ſuſpicione latentis ad hæmorrhagiam propenſionis, vel plane mechanice, paſſive, vel ſi aliquid activi, v. g. motus tonici alterationes, appulſus major humorum verſus caput obſervetur, id non fit intentione hæmorrhagica, ſed intentionis ſuppoſitæ ratio cadit in neceſſitatem incrementi & evolutionis partium §. XXIII - XXVI. & ortus *morbi* cujuscunque §. XXXIII. debetur fortuitæ *hujus* per potentias nocentes §. XXXII. determinationi, vel copiæ humorum alio fine quam hæmorrhagico evacuatorio appulſæ (α) paſſive hic nocenti, vel excretionibus naturalibus impeditis, (β) paſſive ſtagnanti; hinc ſtat ſententia per obſervationes firma, primam cujuscunque indolis §. XXXIII. præter naturalem alterationem fieri mere paſſive.

LVI. Tertio in quamcunque excretionem auctiorem §. XXXI. vel illorum caſuum §. XXXIII. infans primo inciderit, illum frequenter occurrere, imo ita ſæpius tali excretioni, præſentibus etiam ſeminiis aliis morbis ex ſua natura plus fa-

ventibus, aſſuefieri naturam obſervamus, ut pertinaciter ad priorem locum, motibus ſæpe tantum non extraordinariis, dirigat humores, omnesque morbos orituros, in Schema primi morbi convertat. v. g. Si ſemel Achores orti fuerint, non facile alius obſervatur morbus, ſed morboſum omne determinatur ad locum Achorum: ſi ſemel aurium affectibus, ſi ſemel catharrhoſis affectibus, narium mucoſa oppletione, Coryza, ſi ſemel oculorum affectibus divexatus fuerit infans, pertinaciter quisque morboſus, ipſi ex quavis cauſſa ſuboriens, ſtimulus, determinabitur ad locum primæ infelicis vel felicis determinationis; & hujus determinationis cauſſam non aliter ſcio nominare, quam memoriæ cujusdam vitalis ideam ſuperſtitem, §. XLIX. LIII. inſtinctum arbitrii & judicii neſcium §. LII. ita dirigentem, ut motus cum intentione inſtituere videatur. §. LIII.

LVII. Si vero quarto ex quacunque vel violenta vel ſubita mutatione vel ſeminiorum vel novarum potentiarum nocentium fortuito aut naturaliter enato concurſu prior aſſuetudinis determinatio impediatur, & in novum ſyſtema motuum cogatur, (ſi v. g. ſub congeſtione verſus caput vel incrementi vel evolutionis naturalis partium cauſſa, vel aſſuetæ cujuscunque excretionis promovendæ gratia fiente, oriatur hæmorrhagia narium, vitæ genere mutato, exercitio corporis validiore, vini potu vel alius potentiæ nocentis acceſſu,) facile idea prior determinans deletur, mutatur in aliam, (v. g. Hæmorrhagicam) ut in poſterum, quocunque enato in corpore ſtimulo morboſo naſcantur motus directe ad locum ultimæ depletionis tendentes, & ſecundum ideam relictam hæmorrhagiam narium nunc & in poſterum reſpicientes.

LVIII. Hæc idea tam diu iterum manet inter ſeminia potentiſſimum, usque dum novo impedimento exorto, (v. g cum annis pubertatis incipiente evolutione partium genitalium) tendant quidem motus congeſtorii ad locum priſtinæ depletionis, (v. g. caput,) ſed diverſione noviſſime nata non eo deveniant, ſed in medio quaſi hæreant, ut ſub hac inter ideæ priſtinæ depletoriæ executionem & irritamenti noviſſim

viſſimi diverſionem enata contrarietate intermedius locus, (v. g. pectus) afficiatur, & turgente vel commota plethora fortuito erumpat ſanguis per vaſa, (pulmonica,) quæ evacuatio novam ideam relinquit, qua in poſterum congeſtorii motus in hoc ſubjecto ad locum noviſſime factæ excretionis (pectus) diriguntur, & in molimina heic determinata (hæmoptyica,) determinabuntur, ad quamcunque fere occaſionem, quæ in alio ſubjecto longe alium produxiſſet motum & morbum.

LIX. Sic toties quoties nova exiſtit idea remanens, veterem delens, inſtinctum vitalem de reliquo omnis arbitrii expertem, determinans. Sed ne longius aberraſſe videar, repeto ea, quorum cauſſa hæc monere fere præter voluntatem debui. Non potui non veritatem agnoſcere; eruptionem Achorum quandoque ſub motibus fieri, quibus aliquid activi, imo aliquid intentionem quandam determinatam mentientis ſubeſſe videtur, cum ex hac conditione ea, quæ ſequuntur, decidenda erunt, & tamen rudis illius, naturæ per deliberationes & decreta agentis, loquendi formulæ correus fieri nolui.

LX. His quoad theoriam Achorum prælibatis, perquirendum nobis erit, in morbos, (omiſſis levioribus, reſpectu noſtri thematis, cephalalgia, otalgia, catarrho, odontalgia, angina, febre, quorum ſcilicet curationem nullus facile medicus per inſitionem Achorum tentare ſuadebit,) quorum vel periculoſæ vel intimeſcendæ ſequelæ, vel refractaria quoad curationem indoles mereri forte videbuntur novi experimenti tentamen. Inter hos caput effert Epilepſia, ſequitur Aſthma chronicum, dentitio valde difficilis, Aurium fluxus, oculorum affectus, narium obſtructio perennis, Parotides refractariæ. Certiſſimum eſt his morbis nonſolum non corripi infantes, quorum caput Achoribus defœdatur, ſed æque verum, Achoribus ſupervenientibus ab illis liberari, imo veriſſimum & vulgatiſſimum, incongrue tractatos, retropulſos, vel artis vel diætæ erroribus deſiccatos, infauſto fato transmigrare in nominatos maximi periculi morbos.

LXI Tam nota hæc ſunt, ut quotidiana experientia convictus fieri poſſit quivis vel obiter attendens. Sed ne deeſſe officio videar, auctorum obſervationibus hæc aſſerta confirmare æquum duco.

LXII. Primæ theſi probandæ apprime ſatisfacit Foreſti teſtimonium, ſtrenui & fidi illius obſervatoris medici. "Infans, inquit, Obſerv. Med. L. VIII. Obſ. XIX. cum ſaphatum "in capite haberet, ſeu tineam, & mater curationem a me pe-" teret, conſului, ne ſubito medicamenta capiti admoveret; " nam ſolent infantes hoc malo juxta Rhazin a variis malis " *præſervari*, ut Epilepſia, Convulſione, Paſſionibus melan-" cholicis, ita ut experientia *ſæpe* vidimus, tales infantes hi-" lares & jucundos eſſe. Hinc doctiſſimorum medicorum " auctoritate, niſi parentibus urgentibus a curatione multi " abſtinent. Egregie cum illo conſentit Dolæus Encyclopæd. " L. VI. de morb. infant. p. 429. Achores & Tineæ cum ſæ-" pius pueros & infantes *a gravioribns morbis liberent*, non " ſunt valde periculoſa. & eod. loco, *ſalutares eſſe* tales de-" fœdationes infantibus, vulgo fertur, quatenus *præſer-" vent* eos a majoribus morbis, quod quidem negari haud " poteſt, quatenus ſunt bonum quidem ſignum, ſed malæ " cauſſæ, melius enim conduceret, ſi abeſſent, prout annotavit, Cel. Ettmüllerus. Sed alio loco ipſe a Dolæo citatus Ettmullerus' T. II. p. 1714. §. 26. inquit: Certe obſervavi, " tumores glandularum ad parvi ovi gallinacei magnitudinem " in collo mox infra aurem protuberaſſe, cum Cruſta lactea " caput obducens evanuiſſet, *quo tumore ſubſidente* & tandem " dicta lactumina denuo efflorefcebant. Accedit Kleinii experientia: Interpr. Clinic. p. 158. Infantes quibus Cruſtæ " ſcabioſæ in capite ſuperveniunt, *raro corripiuntur motibus " epilepticis*. Et paulo ſupra pag. 157. Tineam mitiorem, Achores & Cruſtam lacteam usque adeo ſæpius *ad ſequentem proſperam valetudinem* facere perhibuit. Sic etiam Fr. Hoffmannus, T. I. p. 395. §. 37. ad ſalutares naturæ excretiones refert, "Tineam capitis &c. quibus ſe natura ab humoribus " excrementitiis, ſalſis, acribus & corruptis vindicat.

LXIII.

LXIII. Quoad ſecundam theſin, morbos ſupervenientibus Achoribus profligari, probandam, æque frequentia occurrunt ubique Auctorum teſtimonia, præſertim ipſius Hippocratis aſſertum, quo libro de morbo ſacro perhibet, infantes
" ſi ipſis ulcera in capitibus vel circa aures vel in facie vel in re-
" liquo corpore EXCITENTUR, *liberari* ab Epilepſia, ſecundum Ettmüller: op. omn. T. II. p. 1716. demonſtrationi maximum addit pondus. Cui ſententiæ ipſe Ettmüllerus op. omn. T. II. p. 1703. ex propria experientia accedit; " Subinde, ait, horum
" affectuum medio, ab aliis gravioribus malis, in ſpecie Epi-
" lepticis *præſervantur* & *liberantur* infantes. Sicut retro-
" pulſis his ipſis puſtulis aut exſiccatis ſubito ulcuſculis, multa
" mala, in ſpecie febris lymphatica plus minus lenta, convul-
" ſiones, diarrhœa, Tuſſes pectorales diuturnæ & ſimilia
" ſuperveniunt. Si Kleinii evolvamus Interpr. Clinicum etiam ibi exſtant diverſæ, quæ huc pertinent ſententiæ; p. 167.
" glandulæ colli tumidæ ſunt potiſſimum prodromi aurium
" manantium vel Achorum, *quibus advenientibus ſolvuntur.*
" p. 198. Nyctalopia plurimum prehendit pueros ac juvenes,
" iique vel ſponte evadunt d. 40. vel 7. menſe vel poſt annum
" demum, *vel ſupervenientes abſceſſus præſidio ſunt.* p. 158.
" Exanthemata ſcabioſa capitis eveniunt poſt variolas, mor-
" billos, febres acutas, quartanam contumacem, *imperfecta*
" *criſi ſoluta.* Nihil frequentius viſitur in infantibus, inquit Fr. Hoffmann. Syſt. Med. T. III. p. 181. quam a Cruſta lactea
" ſolo frigore repulſa febrem continuam excitari, *qua deſinente*
" *illa revertitur*, quæ quoties repulſa fuerit, toties denuo fe-
" brem accenſam annotavimus. Riedlinus lin. Med. Ao. 6. nov. obſ. 5. p. 1253. memoriæ tradidit caſum, Achoribus *cedentis* auditus difficultatis. Conſentit Laur. Jouberti Iſagog. Therapevt. p. 96. " Tinea etiam vocata, aures purulentæ &
" alia quæ a graviſſimis affectibus, ut Epilepſia, infantes ſæpe *vindicant*. Neque Tralleſius Tr. de uſu opii ſalubri & noxio p. 16. alia mente ſequens dedit conſilium: " Alia porro ſpa-
" cies eſt, (Epilepſiæ,) quæ interceptis evacuationibus ſo-
" lennibus, ſanguineis aut ſeroſis, ortum debet, *hanc ſi curare*

velis,

" *velis, fac ad conſueta loca* DETERMINENTUR *humores:* Cui
" vero fini opium raro aut nunquam reſpondere videbis.

LXIV. Sufficere poſſent hæc Auctorum teſtimonia etiam probandæ theſi tertiæ; Achorum repulſionem maximi periculi morbos producere: Sed proferamus adhuc aliqua, quanquam præ multitudine obſervationum probantium vix ſciamus ſelectum illarum facere. Tragica nobis refert exempla Bonetus
" in ſepulch. T. III. p. 413. "Mulier Tinea tentata, capitis
" lotionibus ſanata, in capitis dolorem & febrem incidit,
" 30 poſt die morte ſuccedente, ſublato Cranio media pars
" totius Cerebri, (dextrum ſcil. latus) putrida, ichore citri-
" no referta. Ex Sylv. de le Boy. Apend. Tr. I. c. 8. repe-
" tit admonitionem: in affectibus cutaneis capitis ſedulo
" cavendum, ne medicamentis poros occludentibus & humo-
" res repellentibus tractentur, ſequitur febris, Epilepſia,
" mors. Intra quatriduum An. 1679. enecatos vidi duos
" puellos, in nobili familia genevenſi, ab inunctione capitis
" ex butyro ſalſo adunquenti conſiſtentiam in ſartagine frixo:
" utrique ſupervenit levcophlegmatia, Dyſpnœa, mors. Ex
" Act. med. Th. Bartholin. An. 1674. 75. 76. narrat quæ ſe-
" quitur hiſtoriam: Bimulus princeps, Sereniſſimæ germaniæ
" familiæ, Diarrhœa, Atrophia, aliisque ſymptomatibus de-
" functus, &c. in Cranio octo & plura cochlearia aquæ
" cruentæ inventa; externa capitis ulcuſcula prorſus evanue-
" runt. Sic quoque de inſecuta Epilepſia frequentiſſimi ex-
" tant caſus. Puerulus 9 menſium, vitio nutricis cacochy-
" mico-ſcorbuticæ, inſigniter dicta Cruſta lactea ſuper Cra-
" nii hæmiſpherium & faciem fere integram deformatus fuit,
" quæ cum ſponte evanuiſſet, ſucceſſit graviſſima Tuſſis, di-
" arrhœa acris, Excoriatio podicis, Aeſtus, Epilepſia. Ettm.
op. om. T. II. p. 1714. Retropulſio Achorum, Cruſtæ lacteæ, ſcabiei aliorumque ulcerum manantium, cauſantur Epilepſiam. Junck Conſp. Therap. ſpec. p. 450. V. 4. i. c. Ex Achoribus retropulſis &c. Fr. Hoffm. Syſt. Med. T. III. p. 181. annotat Epilepſiam aliosque graves capitis affectus, Apoplexiam, ſurdidatem, oculi inflammationem & cœcitatem,

Aſthma

Aſthma convulſivum. Ex retropulſis Achoribus Epilepſiam notavit Hagendorn, Cent. I. Hiſt. 8. p. 14. "Si Cruſtæ ſcabioſæ in capite recedunt, inducunt Aſthma maxime convulſivum, convulſiones, Tuſſim ferinam, catarrhum ſuffocativum, Epilepſiam, Ophthalmiam Epiphoram contumacem, glandularum colli & maxillarum tumores, pſorophthalmiam, guttam ſerenam, Aurium vitia, pectoris & meſenterii morbos, varias febres, tabem, motus ſpasmodicos vagos. Vid. Klein Interpr. clinic. p. 158. Neque ignotum eſt, ex chronicis ulcera capitis manantia &c. ſi ex errore vel culpa medentium aut ægrotantium introvertantur, graviſſima imo ſæpius funeſta progenerare ſymptomata. Fr. Hoffm. Med. Rat. Syſt. T. II. p. 214. §. XXXII. Excrementitiæ *ſordes ad ſanguinis & lymphæ maſſam* in morbis *retropulſæ, naturam veneni* exacte *æmulantur*. loc. cit. §. XXXV. & in ſeq. Nihil periculoſius & quod magis œconomiam motuum interturbare poſſit, eſt, ac ſi *excrementum tenue malignum a maſſa ſanguinis jam ſeparatum* & ad cutem depoſitum v. g. in ſcabie &c. Tinea capitis, &c. retropellatur, ſiquidem materia jam pejoris indolis facta, nervoſis partibus inhærens, exitiales inflammationes, convulſiones, dolores &c. ſuſcitat. Fr. Hoffm. l. cit. Hæc confirmat Riedlinus, Cur. Med. 879. hiſtoriâ febris, Achorum exſiccationem ſuccedentis. Confirmant A. Berolin Dec. I. Vol. 7. p. 7. in quibus diverſa ex Achoribus translocatio narratur. Generaliter, inquit Junckerus, Achoribus retropulſis infauſta damna ſuccedunt. Chirurg. p. 264. Maxime tamen ad pectus ruunt vel oculos vel aures, imo quandoque ipſos excipit ſurditas, Klein Interpr. Clinic. p. 157. Sic poſt Achores ſecutæ guttæ ſerenæ hiſtoriam habent Act. Berolin. Dec. II. Vol. VI. p. 28. & cephalææ diuturnæ ex Tinea retropulſa, Lentil. Miſc. Med. pract. 2 - 387.

LXV. In tanta Teſtium fide digniſſimorum copia, quis ultrô dubitare poteſt practice de nexu inter hos morbos & Achores? Sed conceſſis etiam veritatibus: Achoribus vexa-

tos liberos vivere a dictis §. LX. morbis; Pueros morbis §. LX. ægrotantes, liberari ab ipſis, Achorum eruptione, naturæ beneficio feliciter ſuperveniente; & tam reciprocam eſſe inter morbos §. LX. & Achores metamorphoſin, ut hi illos, illi hos, excipiant viciſſim: ſequiturne, hos morbos curari poſſe artificiali provocatione Achorum?

LXVI. Videtur ad maximam veriſimilitudinem accedere conſequentia: videtur, id ipſum indigitaſſe jam, Hippocrates, loc. cit. §. LXIII. verbis SI EXCITENTUR: Videtur, ita ſibi certiſſime perſuaſum habuiſſe, Tralleſius, §. LXIII. Videtur id ex analogia operationis veſicantium, ſetaceorum ſequi.

LXVII. Sed hæſito, an pro indubia certitudine id poſſim vendere, quod artificialis Achorum provocatio, coacta humorum directione (invita minerva) impetranda, eosdem morbos auferat, quos Achoribus, inſtinctu vitali concurſu ſeminiorum & potentiarum determinato, (annuente Natura) ortis, ceſſare ſcimus. Imo perſuaſus ſum, hujus rei neminem a priori poſſe tam certum eſſe, ut de indubio eventu evictionem præſtare poſſit. Interim tamen maxima veriſimilitudo medico largitur poteſtatem, de eo, quod ſine periculo fieri poterit, periculum ut ajunt faciendi, & de tuta & certa methodo cogitandi, qua tale tentamen inſtitui poterit.

LXVIII. Sed hic non levis momenti difficultates occurrunt. Si enim pro certiſſimo aſſumamus, artificiali provocatione Achorum illos morbos §. LX. feliciſſime curari poſſe; quæritur an poſſibilis ſit illa Achorum artificialis provocatio? Proh dolor! hucusque omnia tentamina fuerunt inania. Suppono, nolle nos inficere caput infantis Achoribus cum morbis malignæ indolis complicatis, ad quod ſane nullum requireretur artificium; de ſimplicium Achorum propagatione aſſevero, me nunquam tam felicem fuiſſe, ut potuiſſem ulla arte Achores producere, qui non, ceſſante ſtimulo, rurſus evanuiſſent. Neque enim concurſus ſeminiorum & potentiarum, caſu primò, enati, mechanicam determinationem §. XXXIV. neque ideæ ortæ & conſuetudinis motuum vim §. XLIX. L. quovis ſtimulo invertere, tam leve eſt negotium

LXIX.

LXIX. De ſtimulo itaque & fortiori & certiori cogitanti, facile ſuboriebatur ſpes, methodo inſitionis variolarum imitanda talem invenire, qui §. LVII. motibus in novum ſyſtema cogendis par ſit. Ut autem eo certius dijudicare poſſimus, quid de tali imitatione inſitionis ſperare liceat, ante omnia cogitandum nobis erit, quomodo talis inſitio Achorum inſtituenda foret.

LXX. Poſſent fieri vulnuſcula, quibus fermentum inſinuaretur, plane eadem methodo, qua conſuevimus inoculare variolas. 1) Hæc vulnuſcula deberent infligi in ipſa parte capillata, quæ in variolis inoculandis in brachio & pede infligi conſueverunt. 2) In illa regione, qua vulnuſcula infligenda curarem, eam ob cauſſam capillos radi non ſinerem, ne humiditas ad vulnuſcula allicienda, ſuppurationem & promtiorem & largiorem expediens, incremento capillorum conſumatur. Hinc 3) nullo emplaſtro tegente opus eſſet. 4) Equidem credidiſſem, infligenda eſſe tria vel quatuor vulnuſcula, diſtantiâ duorum pollicum ab invicem remota, nec unum ſufficere. 5) Vulnuſcula ipſa pollicem longa eſſe debere eam ob cauſſam crediderim, ut validior inflammatio & largior ſuppuratio oriatur. 6) Ratione profunditatis vulnuſculorum, penetrare debere illa dimidiam cutis craſſitiem, ſuppono, ne ſcilicet nimis ſuperficialia ſint, neque tamen glandulas miliares vel membranam adipoſam §. XL. XLI. XLV. proxime afficere poſſit inflammatio. 7) Ratione fermenti inſitionis idem erit, an ex ulceribus capitis filo vel goſſypio exceptum, vel ope fruſtulorum alicujus eſcharæ jam ſiccatæ vulnuſculis inſinuetur, & octavo denique, ſtudio ab omni pectinatione & vulnuſculi ab impuritatibus collectis & arefactis mundificatione abſtinerem, ut poris obſtructis, capillis conglutinatis, §. xxxII. Nro. ult. eo certius cogatur ſuppuratio, ea quidem limitatione, ut pro ſubjecti ſenſibilitate, §. xxIx. & conditionibus reliquis, §. xxx. omnia dirigerem intenderem, minuerem.

LXXI. Præter dicta, quæ ratione ipſius operationis obſervanda putavi, aliarum adhuc ratio habenda eſſet cautelarum. 1) Nulla opus eſſet præparatione: Achores enim ſupponunt excretionum aliarum defectum, præternaturalem ſtatum, non liberum progreſſum. Hinc neque per conſueta ſanguinem depurantia tranſpirationem promovere neque ciere alvinas excretiones conveniet, cum hæ excretiones liberiores humores potius a capite derivarent, quam Achorum artificiali allectationi faverent. 2) In nullo ſubjecto cacochymicæ diſpoſitionis vel ſcorbuticæ aut venereæ infectionis ſuſpecto unquam operationem hanc ſuſcipiendam ſuaderem, quia acceſſu talium degenerare poſſent in ſcabiem particularem peſſimæ indolis. 3) Fermentum a nullo alio ſubjecto ſumerem, niſi tali, quod certiſſime ſimplicibus Achoribus §. XIV. laboraret & neque malignitatis §. VI. - X. neque complicationis ullius §. XI. XII. XIV. nro. 9. ſuſpectum eſſet. Quanquam enim me non lateat, inſitionis patronos ſtatuere, luis venereæ propagationem per inſitionem variolarum non eſſe extimeſcendam, aliud tamen eſt propagari poſſe fermento varioloſo, aliud fermento ex ulcere chronico deſumto, quod apertam infectionem & miasmatis venerei acceſſum prodit. 4) Viſcerum labe præſenteneque tentarem Achorum inſitionem, neque auxilium inde futurum ſperarem. 5) Vermium præſentiâ ſuſpecta ſubjecta inepta tentamini perhorreſcerem.

LXXII. Ita quidem cogitavi olim, ita facile in errorem rapimur incauti, nec dubito juniores vel audaces probabilitate prima ſeduci poſſe medicos ad experimentum alieno periculo inſtituendum; ſed quæſtionem de modo & cautelis inſitionis excipit alia longe gravior: An inſitio Achorum eâdem methodo, qua variolas inoculare conſuevimus, mutatis mutandis inſtituta, eo ipſo & eadem lege productura ſit Achores, qua inſitio variolarum, variolas? De quo dubito non ſine ratione ſufficiente.

LXXIII. Pus ſcilicet ſeu fermentum varioloſum continet ſpecificum miasma, ſui generis exanthemata ſub certis condi-

ditionibus producens, contagio quocunque modo corpori illato, febrilibus motibus univerſalibus ſeſe evolvens.

LXXIV. Differt ideoque quam maxime ab illo Ichore ulceris particularis, cujus cauſſa non in totius ſanguinis impuritate §. XXXVIII. latet, ſed concurſu ſeminiorum ætatis, §. XVII. ſeq. & potentiarum nocentium §. xxxII. in ipſo loco particulari, §. xxxv. ab ipſius loci conditionibus §. xxxVIII. ſeqq. demum ſpecificatur, quod tamdiu ſolum ſuſtinetur, quamdiu congeſtio non verſus alium locum, vi ideæ inſtinctum naturalem determinantis §. LII. dirigitur, cujus malignitatis gradus & corruptionis indoles, a partium ſimul corruptarum indole, copia, §. XLVI. pendet, mutatur: quod mere vicarium aliarum excretionum naturalium §. xxxI. xxxII. eſt, & cujus materia reſorpta in ſanguinem, non ſibi ſimile producit ulcus, ſed §. LXIV. febrem, motuumque turbas maximas.

LXXV. Hinc, cum negandum non ſit, fermentum illud §. LXX. nro. 7.. vulnuſculo inſinuatum, §. LXX. nro. 1 - 6. ex parte reſorberi in ſanguinem, producet dictos §. LXIV. effectus & tanquam excrementum tenue malignum a maſſa ſanguinis jam ſeparatum, & ad cutem depoſitum, ut loquar verbis Illuſtr. Fr. Hoffmanni, veneni naturam exacte æmulans, loc. cit. §. LXIV. veneni effectibus ſimiles, ad minimum febrem, quæ pro circumſtantiarum ratione vel in exanthematicam incognitæ ſpeciei, vel in metaſtaſin terminabitur, non capillatam capitis partem, ſed locum, ad quem, vi ideæ relictæ, inſtinctum animalem determinantis, motus dirigi conſueverunt, §. LVI. petentem, ibique eo ipſo decubitum, ſtaſin, §. xxxIII. XIX. XX. inflammationem §. XXI. vel cujuscunque formæ morbum § LX. quem auferre inſitione geſtivimus, exacerbabit.

LXXVI. Ut taceam variolarum inſitionem fieri in locis a capite remotis, variolasque naturaliter primo in facie erumpentes, ad illum locum, in quo facto vulnere & ſequente ſuppuratione veneno varioloſo ſimul exitus paratur, invitari,

 &

& hinc maculas rubras primo circa vulnuſculum prodire, inſitionem Achorum autem ex rei natura in capite ipſo fieri debere, atque hinc materiam malignam ad caput, ancipiti eventu an ad cutem, an ad interiora ſe determinet, allici: id inprimis maximi momenti eſſe cenſeo, quod inſitio variolarum ſemper in ſaniſſimo corpore fiat, Achorum inſitio vero in ægroto fieri deberet, in quo humores non libere pro concurſus ſeminiorum mechanicis viribus ſed pro ideæ, jam dum inſtinctum agendi antecedentium concurſu, dirigentis, determinatione, congeruntur.

LXXVII. Et cum denique legiſſe recorder, Viperarum, Serpentum, Bantamenſium venenum, quo tela inficere norunt, ut & oleum tabaci, aliaque, quæ cum ſaliva deglutita innocua ſunt, facto vulnere cum ſanguine communicata, præſentiſſima eſſe venena, certoque jugulare, etiam exinde, quod nunquam ab inertia materiæ cujuscunque ad ejus operationem, ſi per vulnuſculum ſanguini inſinuatum fuerit, concludere liceat, tale experimentum, quo pus impurum, dubiæ indolis, ſanguini communicatur, perhorreſco, & pro valde ancipiti auſu judico.

LXXVIII. Neque hæc ſententia mere ſpeculativa eſt, & a ſolo illo argumento, quod petere licet ab effectibus Achorum retrogreſſorum, deſumta: extat enim caſus rariſſimus in Diſſertatione Prænobiliſſ. Dn. D. Toggenburgeri, Argentorati habita 1760., *caſum ſtuporis, ſcabiei inoculatione curati* exhibente, qui omnia illa §. LXXV. ipſo facto experimento confirmat. Cum hæc diſſertatio forte non in omnium manibus ſit, expedit caſum transſcribere, quantum huc pertinuerit, ut ſapere diſcant juniores practici.

LXXIX. Adoleſcens 28 annorum, cui, per biennium ſtupore melancholico plane ſingulari ægrotanti, in regio a charitate denominato Noſocomio Berolinenſi, ſuadente Medico ordinario Excellent. & Experientiſſ. Dn. D. Muzell omnes curationis Methodi fruſtra adhibitæ fuerunt, & cui neque xxv

gran

grana tartari emetici pro doſi ſumta plus uno vomitu excitare potuerunt, erat ſubjectum rariſſimi & ancipitis hujus experimenti.

LXXX. Huic ſcil. Excell. Dn. D. Muzell ſcabioſum Ichorem inoculari juſſit in brachiis & pedibus. Ab ipſa operatione ægrotus non movebatur, ſed *ſecundo* ab operatione *die* pulſus auctior digitum tangentis feriebat, *tertio febris creſcebat, quæ quarto die ita concitabatur*, ut celeriorem pulſum vix unquam obſervatum fuiſſe Experientiſſimus Vir dubitaret. In hoc vigore morbus per 5. & 6. diem perſeverabat, inquietudo ſimul aderat notabilis, anxietas, crebra ſuſpiria, reſpiratio laborioſa. *Septimo* & octavo *die calor paulo remittebat, & ſudore caput aliquatenus madebat*, ſparſim quoque *minimæ* in cute puſtulæ *rubræ* apparebant. Nono poſt operationem die, cum ad illum vocaretur Præn. Dn. D. Toggenburger, loquelam ipſi & rationem rediiſſe obſervabat, ad omnia enim ſane reſpondebat; illorum vero, quæ in Noſocomio cum illo acta fuerant, ſe neſcium afferebat, præter quod eorum exacte meminiſſet, quæ ſibi in redeuntis loquelæ momentis acciderant. *Ab hoc tempore* ceſſabat febris, puſtulæ ſenſim exſiccabantur. Conveniente cibo potuque refectus, *poſt tres* ab inoculatione *ſeptimanas* ſanitati reſtitutus Noſocomium reliquit, æger olim, nunc ſanus.

LXXXI. En Ichor ex ſcabiei puſtulis deſumtus, nullo maligno miasmate infectus, ſanguini per vulnuſcula incruribus & brachiis inflicta communicatus, brevi vim vitæ ſuperſtitis tam violenter ſtimulare potuit, in ſubjecto, ubi motus nullo incitamento potuerunt exſtimulari, ubi XXV. grana Tartari emetici pro doſi, vix leviter ſtomachum ſubvertere potuerunt, ut febris ardentiſſima mox accenſa fuerit. Quid quæſo! eveniret in ægroto, qui motuum exacerbationibus affligeretur?

LXXXII. Scabioſum fermentum nullatenus produxit ſcabiem, ſed exanthematicam febrem! produxit fere eadem, ſaltem

ſaltem gradu majora, quæ ſequuntur exanthematum quorumcunque retroceſſionem ! Nonne eadem expectanda erunt ex inſitione Achorum ?

LXXXIII. Produxit febrem ſatis violentam, ab ipſo inſitionis momento incipientem, in dies creſcentem! cum miasma varioloſum ut plurimum per ſeptem dies deliteſcat quietum,quaſi dormiens; Nonne Ichorem ulceris chronici majoris periculi ſequelas ipſo varioloſo miasmate producere in aprico eſt? Nonne per experientiam evicta ſunt, quæ ſuſpicatus ſum §. LXXV. ?

LXXXIV. Si itaque experiri unquam Achorum inſitionem voluerit medicus, dehortor quemvis, ne in ullo alio ægroto periculum faciat, quam in tali caſu, in quo ſalus unica expectanda erit ex violenta febris artificiali accenſione; in tali, inquam, in quo deficiunt motus; in tali, in quo medicamenta illis ſtimulandis imparia ſunt.

TANTUM!